

DE BOORVLIEG *TRUPANEA AMOENA* NIEUW VOOR NEDERLAND

(DIPTERA: TEPHRITIDAE)

John T. Smit & Ben Hamers

Boorvliegen zijn kleine vliegjes die opvallen door de vaak fraai getekende vleugels. Omdat de larven van sommige soorten leven in fruit en andere economisch belangrijke gewassen, is er relatief veel aandacht voor deze groep. In Nederland is er nog weinig bekend over het voorkomen. Er worden nog regelmatig nieuwe soorten voor de fauna gemeld. In dit artikel wordt de eerste vondst van *Trupanea amoena* besproken.

INLEIDING

Op 3 augustus 2006 fotografeerde Ben Hamers een vrouwelijke boorvlieg (fig. 1) op de Kunderberg (Amersfoortcoördinaten 194-319). Het bleek de eerste waarneming van *Trupanea amoena* (Von Frauenfeld, 1857) voor Nederland te zijn. Dit exemplaar is niet verzameld. Tot nog toe was alleen *T. stellata* (Fuessly, 1775) uit Nederland bekend.

HERKENNING

Het genus *Trupanea* Schrank, 1796 is zeer omvangrijk met bijna 300 soorten en heeft een wereldwijde verspreiding. Het zijn middelgrote boorvliegen die geheel grijs bestoven en vrijwel geheel wit behaard zijn, met een opvallende ster-vormige, donkere druppelvlek in de top van de vleugel. Deze vleugeltekening is opvallend gelijkvormig in de verschillende werelddelen, alleen in Hawaï zijn soorten bekend met een uitgebreidere vleugeltekening (Brown et al. 2006).

Een soort die ook aan dit beeld voldoet is *Tephritis cometa* (Loew, 1840), maar die is direct te onderscheiden aan de hand van de twee donkere lijnen die vanuit de druppelvlekken uitmonden in de vleugelrand ter hoogte van de aders r_{4+5} en m_{1+2} (fig. 2). De beide Noordwest-Europese *Trupanea*-soorten hebben hier geen donkere banden.

Het genus *Trupanea* wordt in Europa gekarakteriseerd door de volgende combinatie aan

kenmerken (zie Merz (1994) voor de terminologie):

- Kop met twee paar orbitaalborstels, waarbij de achterste niet convergeren.
- Kop met drie paar frontaalborstels.
- Schildje met één paar borstels aan de basis.

TABEL

Tabel tot de beide Noordwest-Europese soorten van *Trupanea*. Beide soorten komen ook in Nederland voor.

- 1a Dwarsader r-m vrijwel recht, bij verlenging naar de costa wordt de proximale bruine band in cel R₁ niet geraakt (fig. 3). De bruine band over dwarsader dm-cu bereikt de vleugel-achterrand niet. Mannetje: de frontaal- en orbitaalborstels zeer kort. De voortarsen afstaand lang behaard. Lengte 2,2 - 3,5 mm. Habitus: zie figuur 3 *Trupanea stellata*
- b Dwarsader r-m staat scheef, bij verlenging naar de costa wordt de proximale bruine band in cel R₁ wel geraakt (fig. 4). Vleugeltekening uitgebreider: de band over dwarsader dm-cu bereikt veelal de vleugel-achterrand. Van het pterostigma loopt er altijd een, minder duidelijke band, naar ader r-m. Mannetje: de frontaal- en orbitaalborstels zijn van normale lengte. De voortarsen zonder langere afstaande beharing. Lengte 2,6 - 3,7 mm. Habitus: zie figuur 4 *Trupanea amoena*

Figuur 1. Vrouwje van *Trupanea amoena* waargenomen op de Kunderberg op 3 augustus 2006. Foto Ben Hamers.

Figure 1. Female of *Trupanea amoena* observed on the Kunderberg at August 3, 2006. Photo Ben Hamers.

VOORKOMEN

Beide soorten hebben een groot verspreidingsgebied. Ze komen verspreid over het gehele Palaearctische en Oriëntaalse gebied voor (Norrbon et al. 1999). Daarnaast komt *T. amoena* ook nog voor in Australië en Oost-Afrika. Binnen het Palaearctische gebied loopt de verspreiding van Japan in het oosten tot aan de Canarische eilanden en Madeira in het extreme zuidwesten (Norrbon et al. 1999, Smit 2006a).

Trupanea stellata is algemeen binnen zijn verspreidingsgebied. In Nederland wordt de soort, met uitzondering van het noorden, verspreid aangetroffen (fig. 5). *Trupanea amoena* is zeldzaam. In België is deze soort slechts één keer waargenomen (Baugnee 2006) en in Engeland slechts op drie locaties (Clemons 2003). Het is onduidelijk hoe de situatie in Duitsland is. De enige bekende locatie in Nederland ligt in Zuid-Limburg (fig. 6).

DISCUSSIE

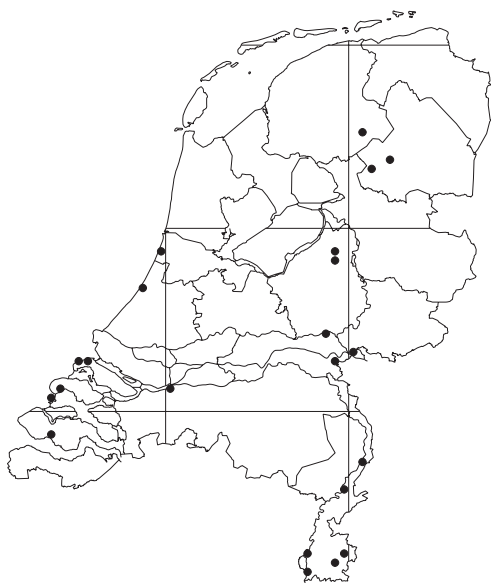
Beide soorten zijn zeer polyfaag. *Trupanea amoena* en *T. stellata* zijn respectievelijk uit 6 en 18 genera van composieten gekweekt (Merz 1994). In Nederland is alleen *T. stellata* gekweekt, een mannetje uit echt bitterkruid *Picris hieracioides* (eigen waarneming J.T. Smit). Het feit dat ze zo weinig algemeen en zo polyfaag zijn maakt het gericht zoeken naar deze soorten erg moeilijk.

Met *Trupanea amoena* komt het totaal aantal inheemse soorten boorvliegen in Nederland op 77. Dit aantal werd ook reeds gemeld in het artikel over *Myopites apicatus* Freidberg, 1980 (Smit 2003). Dat berustte op een fout in de checklist (Van Aartsen & Smit 2002), waarin *Tephritis separata* Rondani, 1871, twee keer is opgenomen. Naast de 77 inheemse soorten zijn er nog vier soorten die in Nederland zijn geïntroduceerd maar waarvan nog geen bestendige populaties bekend zijn (Smit 2006b, Smit & van Aartsen 2002).

Figuur 2-4. Habitusbeelden, 2. mannetje van *Tephritis cometa*, 3. vrouwje van *Trupanea stellata*, 4. vrouwje van *Trupanea amoena*. Foto Jeroen Goud (Naturalis).

Figure 2. Habitus photos, 2. male of *Tephritis cometa*, 3. female of *Trupanea stellata*, 4. female of *Trupanea amoena*. Photo Jeroen Goud (Naturalis).

Figuur 5. Vindplaats van *Trupanea stellata* in Nederland.
Figure 5. Site where *Trupanea stellata* was found in the Netherlands.

Figuur 6. Vindplaatsen van *Trupanea amoena* in Nederland.
Figure 6. Records of *Trupanea amoena* in the Netherlands.

DANKWOORD

Jeroen Goud en Menno Reemer worden bedankt voor het maken van de habitusfoto's.

LITERATUUR

- Aartsen, B. van & J.T. Smit 2002. Family Tephritidae.
– In: Beuk, P.L.Th. (red.), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV Uitgeverij, Utrecht: 233-237.
- Baugnee, J.-Y. 2006. Contribution à la connaissance des Tephritidae de Belgique (Diptera: Brachycera).
– Notes Fauniques de Gembloux 59: 63-113.
- Brown, J.M., M. Todd-Thompson, A. McCord, A. O'Brien & B. O'Fallon 2006. Phylogeny, host association, and wing pattern variation in the endemic Hawaiian fruit flies (Diptera: Tephritidae).
– Instrumenta Biodiversitatis 7: 259-274.
- Clemons, L. 2003. A provisional atlas of the Tephritidae (Diptera) of Britain and Ireland, Version 2.
– British Tephritidae Newsletter 8: 1-25.
- Merz, B. 1994. Diptera Tephritidae. – Insecta Helvetica Fauna 10: 1-198.
- Norrbom, A.L., L.E. Carroll, F.C. Thompson, I.M. White & A. Freidberg 1999. Systematic database of names. – In: Thompson, F.C. (red.), Fruit Fly Expert Identification System and Systematic Information Database. Myia 9: 65-251.
- Smit, J.T. 2003a. De boorvlieg *Myopites apicatus* nieuw voor Nederland (Diptera: Tephritidae).
– Nederlandse Faunistische Mededelingen 19: 95-99.
- Smit, J.T. 2006a. The Tephritidae (Diptera) of the Madeiran Archipelago, Portugal. – Instrumenta Biodiversitatis 7: 243-258.
- Smit, J.T. 2006b. Droogboeketten als vector voor exoten (Diptera: Tephritidae)? – Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 117-120.
- Smit, J.T. & B. van Aartsen 2002. *Ceratitis cosyra*, een Afrikaanse boorvlieg gevonden in Drenthe (Diptera: Tephritidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 103-104.

SUMMARY

The fruitfly *Trupanea amoena* new for the Netherlands (Diptera: Tephritidae)

The first record of *Trupanea amoena* (Von Frauenfeld, 1857) is given. A female was photographed at the Kunderberg near the town of Voerendaal, province of Limburg. The genus is characterized and a key to the two Northwest European species is given, as well as the differences with the similar *Tephritis cometa* (Loew, 1840). All three species are illustrated and the distribution of both *Trupanea* species in the Netherlands is given.

J.T. Smit
EIS-Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden
smitj@naturalis.nl

B. Hamers
Frankenlaan 80
6419 xx Heerlen
b.hamers@home.nl